

Redengevende omschrijving met waardestelling
Moerstraatseweg 43 te Moerstraten
Gemeente Roosendaal

Objectgegevens

Adres : Moerstraatseweg 43
Postcode : 4727 SK
Plaats : Moerstraten
Kadastraal : Wouw, sectie P, nr. 1357
Oorspronkelijke functie : landbouwschuur
Huidige functie : leegstaand
Bouwjaar : 1951

Algemeen

Bezoekdatum : 16 augustus 2021
Auteur : Karlijn Kersten MA MSc
Redactie : ing. Anke Thijssen MA
Rapportagedatum : 6 september 2021

Monumentenhuys Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuysbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuysbrabant.nl

Monumentenhuys Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inleiding

Deze beschrijving dient om de cultuurhistorische waarden van de voormalige landbouwschuur vast te stellen. In de beschrijving worden de gevels met de klok mee beschreven, beginnend bij de voorgevel. De gevels worden afzonderlijk van links naar rechts beschreven. In de beschrijving worden de oorspronkelijke onderdelen en later gedane wijzigingen vermeld. De voorgevel van het pand betreft de zuidoostgevel.

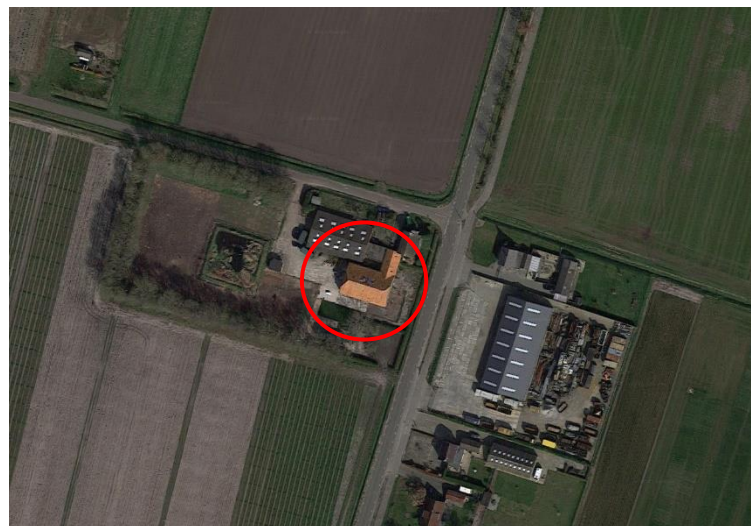
Situering, geschiedenis en hoofdvorm

Ten zuiden van de dorpskern van Moerstraten, aan de kruising van de Moerstraatseweg die van Steenberghe naar Wouw loopt, en de Laagweg is de voormalige kop-halsrompboerderij Moerstraatseweg 43 gelegen. De schuur is met de nokas haaks op de weg gesitueerd. Het tussenlid en het woongedeelte zijn met de nokas evenwijdig aan de weg gelegen.

Moerstraten is ontstaan als lintdorp langs de weg van Steenberghe naar Wouw. De oudste vermelding van Moerstraten dateert uit 1359. In de zestiende eeuw heeft het buurtschap een kapel, maar het duurt tot 1926 tot Moerstraten een zelfstandig kerkdorp wordt met een kerk, pastorie en school. Tijdens de bevrijding van Moerstraten in oktober 1944 worden zware gevechten geleverd, waarbij huizen en boerderijen zwaar beschadigd werden.

De rode pijl wijst Moerstraatseweg 43 aan. Bron: Google Maps.

De rode cirkel wijst Moerstraatseweg 43 aan. Bron: Google Maps.

Op de eerste kadastrale kaart, het Kadastraal Minuutplan uit 1811-1832, is het perceel Moerstraatseweg 43 nog onbebouwd. Het perceel was toen in eigendom van een grootgrondbezitter uit Antwerpen en in gebruik als bouwland.

Ook de kadastrale hulpkaart van 1884 laat zien dat het perceel nog onbebouwd is. In 1904 wordt het bouwland verkocht aan Leonardus Franken, een landbouwer wiens erfgenamen tot tenminste 1971 eigenaar blijven van het perceel. In 1926 wordt er voor het eerst bebouwing ingetekend op de locatie, namelijk het huidige woongedeelte van de boerderij. In 1932 worden aan het bestaande woonhuis een schuur en tussenlid gebouwd, waardoor er een kop-hals-romp boerderij ontstaat. Door de zware gevechten tijdens de bevrijding van Moerstraten in 1944 raakt de schuur verwoest. In 1950 wordt door architect Sturm van het Bureau Wederopbouw Boerderijen een ontwerp getekend voor de herbouw van de schuur en het tussenlid. Bureau Wederopbouw Boerderijen is een overheidsinstelling welke vanaf 1940 verantwoordelijk was voor de wederopbouw van verwoeste en deels verwoeste boerderijen. De boerderijen werden gebouwd met financiële ondersteuning van het Ministerie van Financiën. Ze werden in regionale vormtoestanden gebouwd die een moderne agrarische bedrijfsvoering toeliet. Ook werden er moderne bouwtechnieken en -materialen toegepast. Op 5 juli 1951 wordt de vergunning voor de nieuwe schuur verleend. Deze werd op dezelfde locatie en met een vrijwel gelijke plattegrond gebouwd. Mogelijk zijn bij de bouw van de nieuwe schuur (binnen)muren van de oude schuur blijven staan of zijn de bakstenen van de oude schuur hergebruikt.

Kadastrale kaart 1811-1832, minuutplan Wouw, sectie A, blad 01. Rood omlijnd het perceel waarop later de boerderij werd gebouwd. Bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl.

Kadastrale hulpkaart 1884. Rood omlijnd het perceel waarop later de boerderij werd gebouwd. Bron: Kadaster archiefviewer, A 87.

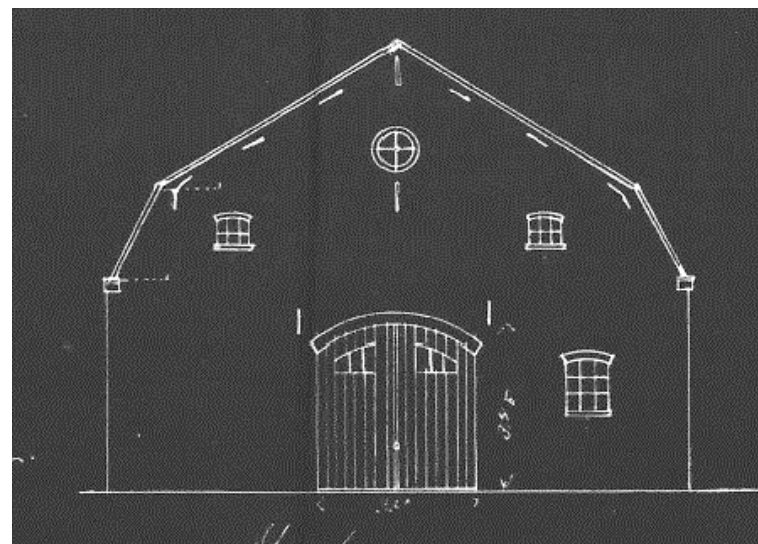
Kadastrale hulpkaart 1926 waarop het woongedeelte van de boerderij is ingetekend. Bron: Kadaster archiefviewer, A 180.

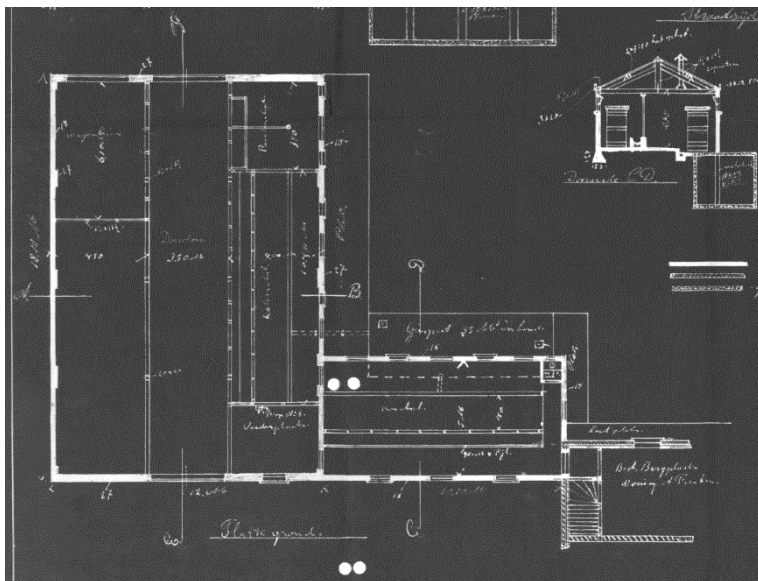
Kadastrale hulpkaart 1932 waarop ook de schuur en tussenlid zijn ingetekend. Bron: Kadaster archiefviewer, A 184.

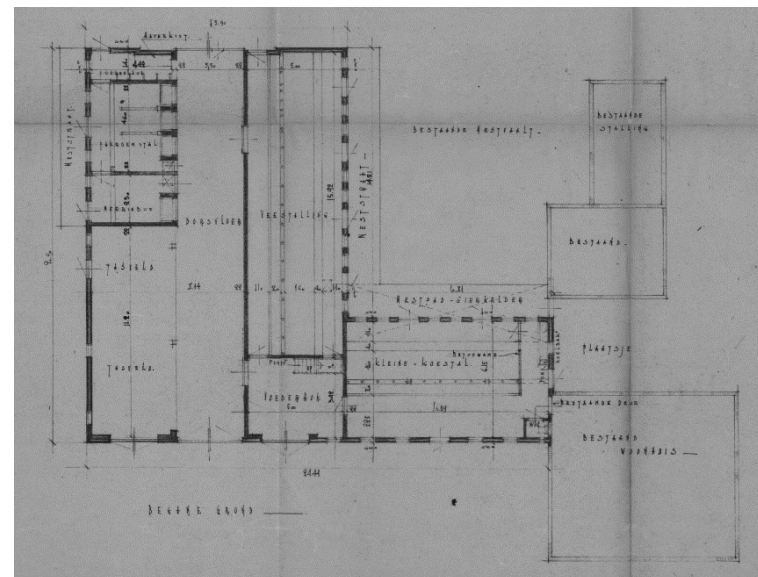
Kadastrale hulpkaart 1971 waarop de situatie vrijwel gelijk is aan 1932. Bron: Kadaster archiefviewer, A 235.

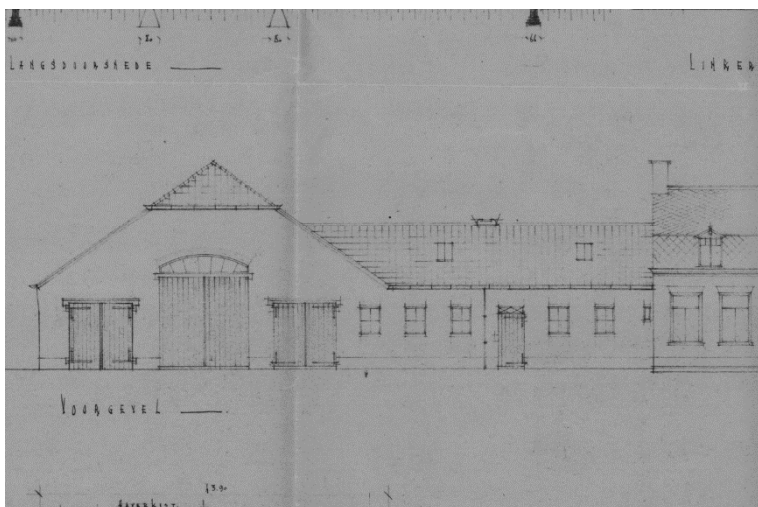
Bouwtekening van de schuur met mansardedak die in 1932 aan het woonhuis werd gebouwd. Bron: gemeente Roosendaal.

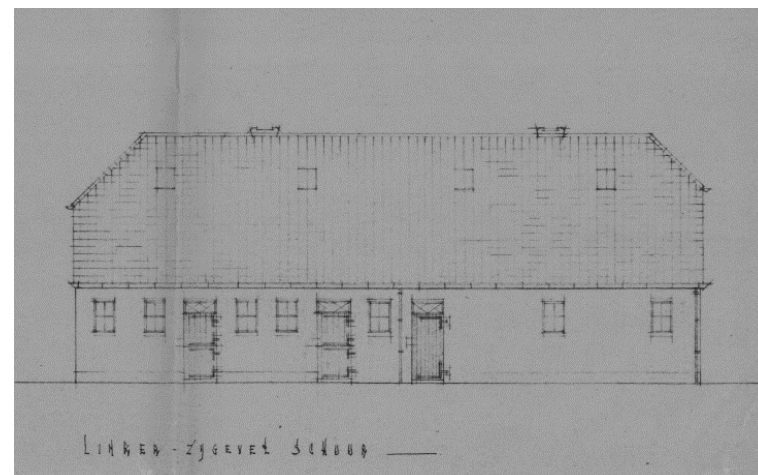
Plattegrond van de schuur en tussenlid die in 1932 zijn gebouwd.
Bron: Gemeente Roosendaal.

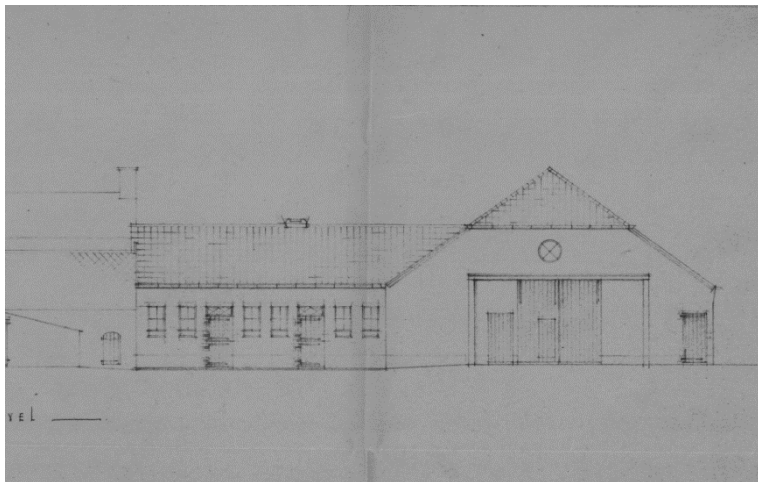
Plattegrond van herbouw uit 1951. Bron: gemeente Roosendaal.

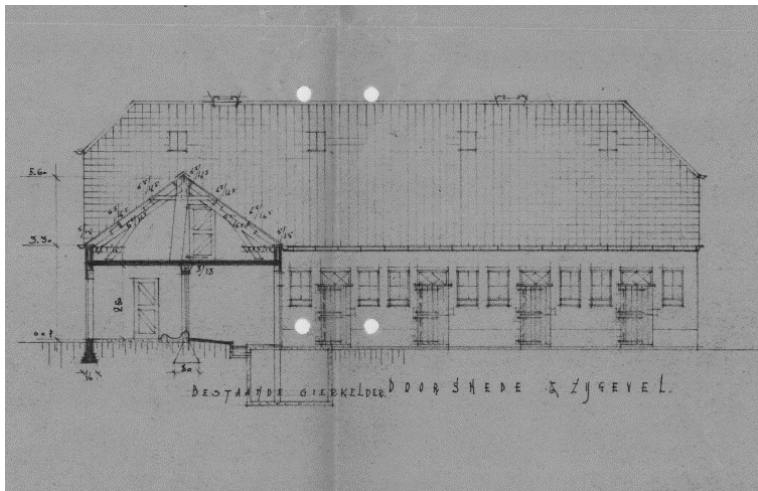
Bouwtekening van de herbouw uit 1951. Bron: gemeente Roosendaal.

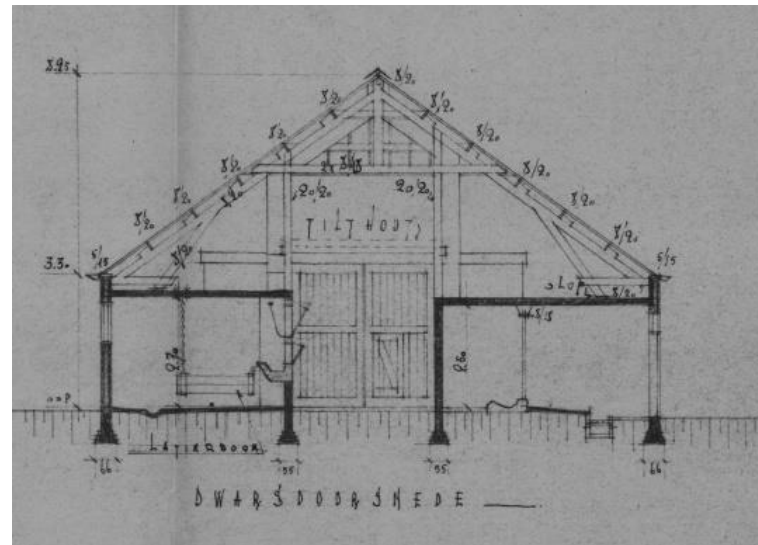
Rechterzijgevel op de tekening uit 1951 met boerendeuren
en een iets afwijkende indeling t.o.z. huidige situatie.
Bron: gemeente Roosendaal.

Achtergevel op de tekening uit 1951 met een iets afwijkende indeling. Bron: gemeente Roosendaal.

Rechterzijgevel op de tekening uit 1951 met boerendeuren. Bron: gemeente Roosendaal.

Dwarsdoorsnede op de tekening uit 1951. Bron: gemeente Roosendaal.

Moerstraatseweg 43 is een kop-hals-romp boerderij, waarbij het woongedeelte en het bedrijfsgedeelte aan elkaar verbonden zijn door middel van een tussenlid. Deze typologie komt in de provincie Noord-Brabant pas vanaf de wederopbouwperiode veel voor, maar van oudsher komt dit type boerderij voornamelijk in Friesland voor. Het woongedeelte van de boerderij is gebouwd vanuit een rechthoekige plattegrond in oranje-rode baksteen in kruisverband onder een mansardedak gedekt met rode muldenpannen. De schuur die in 1932 werd gebouwd had eveneens een mansardedak en had getoogde houten langsdeeldeuren in de voor- en achtergevel. Het schuurgedeelte uit 1951 is gebouwd vanuit een rechthoekige plattegrond in rode en gemeleerde machinale baksteen in vrij verband met een cementvoeg onder een zadeldak met wolfseinden gedekt met rode muldenpannen. Het tussenlid

staat eveneens op een rechthoekige plattegrond onder een zadeldak met rode muldenpannen. Bij de bouw van de schuur is op enkele punten afgeweken van de vergunde bouwtekening.

De schuur is van het type langsdeelschuur, waar de schuurdeuren zich in de korte gevels bevinden. De werkruimte of dorsvloer van dit type schuur bevindt zich aan één zijkant in de lengterichting. De werkruimte functioneert tevens als inrit voor de oogstwagens, die door de evenwijdige uitgang niet hoeven te draaien in de schuur. Het hoge gedeelte van de schuur kan hierdoor als tasruimte gebruikt worden.

Voorgevel van het woonhuis.

Rechterzijgevel van het woonhuis.

Achtergevel van het woonhuis.

Voorgevel (zuidoostzijde)

De voorgevel wordt beëindigd met een hoekpan. Onder het wolfseind is een kunststof mastgoot aangebracht. Centraal in de voorgevel van de schuur bevinden zich de opgeklampte houten langsdeeldeuren onder een betonnen latei met daarboven een houten zevenruits bovenlicht onder anderhalfsteense strek. De langsdeeldeuren draaien naar binnen toe open. Aan weerszijde bevinden zich kleinere opgeklampte houten staldeuren onder betonnen lateien. In de betonnen duimstenen zijn smeedijzeren duimen aangebracht waaraan de smeedijzeren hoekgehengen van de deuren hangen. Uiterst rechts in de voorgevel van de schuur bevindt zich een betonnen vierruits stalvenster onder rollaag. Rechts hiervan, in de voorgevel van het tussenlid, zijn nog eens twee betonnen vierruits stalvensters aangebracht onder rollaag. Verder bevat de voorgevel van het tussenlid een opgeklampte houten loopdeur met bovenlicht met dubbel andreaskruis onder rollaag. Ook bij deze deur zijn de hoekgehengen aangebracht aan duimen die zich in betonnen duimstenen bevinden. Rechts hiervan zijn nog een vierde betonnen stalvenster, een vernieuwd houten venster en een toiletvenster aanwezig onder rollagen. Op het vernieuwde venster rechts in het tussenlid na zijn alle vensters en deuren in de voorgevel oorspronkelijk.

Voorgevel schuur.

Voorgevel schuur en tussenlid.

Dubbele staldeur in voorgevel schuur.

Betonnen stalvensters in voorgevel tussenlid.

Langsdeeldeuren in schuur.

Dubbele staldeur in schuur.

Loopdeur in voorgevel tussenlid.

Voorgevel tussenlid.

Linkerzijgevel (zuidwestzijde)

De linkerzijgevel wordt beëindigd met een kunststof mastgoot. In de gevel bevinden zich van links naar rechts twee betonnen stalvensters, een houten loopdeur, twee betonnen stalvensters, een houten loopdeur, een betonnen stalvenster, een houten loopdeur en een laatste betonnen stalvenster. Alle gevelopeningen bevinden zich onder rollagen. Het tweede, derde en vierde stalvenster van links hebben een tweeruits kiepraam. De houten loopdeuren zijn vernieuwd. Oorspronkelijk waren de twee linkse deuren zogenaamde boerendeuren ten behoeve van de paardenstal die bestonden uit een boven- en onderdeel. De betonnen duimblokken waaraan de extra gehengen hingen zijn nog aanwezig. Bij de rechtse deur zijn beide oorspronkelijke hoekgehengen nog aanwezig. Bij de andere twee deuren zijn deze alleen bovenaan bewaard gebleven. De houten bovenlichten van de deuren waren oorspronkelijk voorzien van roedes in de vorm van een dubbel andreaskruis. Bij de bouw van de schuur is afgeweken van de vergunde bouwtekening door in het rechter deel van de linkerzijgevel één betonnen stalvenster te laten vervallen.

Linkerzijgevel schuur.

Linkerzijgevel met stalvensters en paardenstaldeuren.

Betonnen stalvenster.

Vernieuwde paardenstal deur.

Vernieuwde paardenstal deuren in linkerzijgevel.

Uiterst rechts in linkerzijgevel een betonnen stalvenster.

Achtergevel (noordwestzijde)

De achtergevel wordt beëindigd met een hoekpan. Onder het wolfseind is een kunststof mastgoot aangebracht. Centraal in de achtergevel bevinden zich de oorspronkelijke schuivende langsdeeldeuren. Deze bevinden zich onder betonnen latei en hebben aan weerszijde een terugliggend geveldeel. De schuifdeuren zijn in afwijking van de oorspronkelijke bouwtekening uitgevoerd door de loopdeur in de linker schuifdeur te laten vervallen. Links van de langsdeeldeuren bevindt zich, in het terugliggend geveldeel, een oorspronkelijke opgeklampte houten deur onder rollaag. In de twee betonnen duimstenen zijn smeedijzeren duimen aangebracht waaraan de smeedijzeren hoekgehangen van de deuren hangen. Uiterst rechts in de achtergevel is de opgeklampte houten deur verwijderd en de gevelopening onder rollaag dichtgemetseld in halfsteens verband. De

betonnen duimblokken met daarin de smeedijzeren duimen zijn nog aanwezig.

Achtergevel schuur.

Oorspronkelijke deur.

Rechterdeel achtergevel.

Oorspronkelijke schuivende langsdeelsdeuren in achtergevel.

De achtergevel van het tussenlid wordt grotendeels aan het zicht onttrokken door het bouwdeel dat hier later tegenaan is gebouwd. Slechts de deur en twee betonnen stalvensters uiterst rechts zijn zichtbaar. De oorspronkelijke boerendeur is vervangen door een deur aan één stuk, waarbij een hoekgehang is komen te vervallen. De oorspronkelijke betonnen duimstenen met smeedijzeren duimen zijn nog allemaal aanwezig. De deur bevindt zich onder een houten bovenlicht met roedes in de vorm van een dubbel andreaskruis. De betonnen vierruits stalvensters verschillen van die in de voor- en linkerzijgevel door de ventilatieopening aan de onderzijde. Oorspronkelijk bevatte het deel van de gevel wat aan het zicht onttrokken is nog een boerendeur en nog vier zelfde betonnen vierruits stalvensters met ventilatieopening.

Achtergevel tussenlid.

Rechterzijgevel (noordoostzijde)

In de rechterzijgevel bevinden zich vier houten deuren met daartussen telkens twee betonnen vierruits stalvensters met ventilatieopening. Uiterst links en rechts in de gevel bevindt zich nog een enkel stalvenster. Alle gevelopeningen bevinden zich onder rollagen. Op de tweede deur van rechts na zijn alle deuren de oorspronkelijke opgeklampte houten boerenduren, met een houten bovenlicht met roedes in de vorm van een dubbel andreaskruis en met betonnen duimstenen met smeedijzeren duimen waaraan de smeedijzeren hoekgehengen hangen. De tweede deur van rechts is vervangen door een houten deur aan één stuk waarbij een hoekgehang is komen te vervallen.

Rechterzijgevel schuur.

Rechterzijgevel schuur.

De rechterzijgevel van het tussenlid wordt deels aan het zicht onttrokken door het woonhuis. Rechts hiervan bevindt zich een houten loopdeur onder strekken. De smeedijzeren gehengen van de deur hangen aan duimen in betonnen duimstenen. Rechts van de deur is een vierruits betonvenster onder strekken aangebracht. Een tweede vierruits betonvenster met ventilatieopening bevindt zich ter hoogte van de verdieping, eveneens onder strekken.

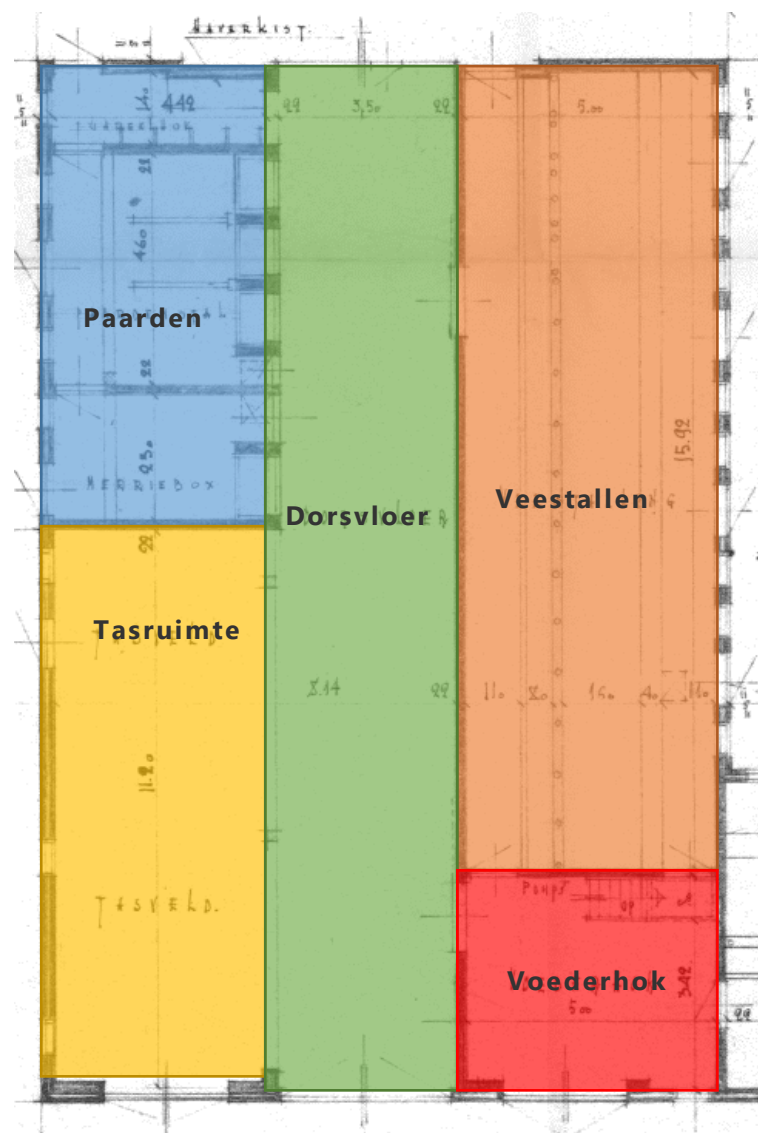

Rechterzijgevel van het tussenlid met links het woonhuis.

Interieur

In het interieur van de schuur is een combinatie van traditionele hout- en moderne (beton)constructies toegepast. Het dak wordt gedragen door drie eiken nokstijlspanten met spant tussenbalk en kreupele stijlen. De spanten zijn opgelegd op de zijgevels en worden ondersteund door houten stijlen op betonnen poeren of de binnenmuren. In de lengterichting worden de houten stijlen met elkaar verbonden door een gebintplaat met schoren. De houten onderdelen van de spanten zijn onderling verbonden door middel van ijzeren bouten en moeren, met uitzondering van de spantbenen met de nokstijl; daar zijn houten pen-gat verbindingen toegepast. De spanten zijn van voor naar achter voorzien van de gegutste telmerken I, II en III. Telmerken zorgen ervoor dat een constructie die vooraf in een werkplaats is gemaakt op de juiste manier in elkaar gezet kan worden op locatie. Tevens kunnen deze tekens ook helpen bij het heropbouwen van een constructie na een verplaatsing.

Conform de bouwtekening zijn alle gevels uitgevoerd als spouwmuur. Hierbij is het binnenspouwblad grotendeels opgetrokken uit cementsteen in halfsteens verband. Ter hoogte van de oorspronkelijke paardenstal (en mogelijk ook ter hoogte van de veestallen) bestaat het binnenspouwblad echter deels uit rode baksteen in kruisverband dat voorzien is van cementering. Ook de binnenmuren hebben deze opbouw. Wellicht betekent dit dat de oude schuur niet geheel is afgebroken, maar dat delen zijn blijven staan en verwerkt zijn in de nieuwe schuur. Een andere mogelijkheid is dat bakstenen van de oude schuur zijn hergebruikt bij de bouw van de nieuwe schuur. De binnenmuren scheiden het voederhok en de paarden- en veestallen van de dorsvloer en tasruimte van de schuur. Ter hoogte van de paardenstal zijn ijzeren tralies aan de binnenzijde van de te openen stalvensters aangebracht. De veestal en het voederhok zijn toegankelijk middels houten schuifdeuren aan een ijzeren rails. De bovenste helft van de gecementeerde muren in de stallen is wit geverfd. In de veestallen zijn de ventilatieopeningen van de stalvensters later dichtgemaakt. Boven het voederhok en de stallen zijn betonnen verdiepingsvloeren met bekistingsafdruk aangebracht waarop zich de hooizolders bevonden. Vanuit het voederhok leidde een houten trap met houten luik naar de verdieping, maar deze trap is recent verwijderd. Door de verdiepingsvloeren lopen ventilatiekanalen vanuit de stallen die oorspronkelijk uitkwamen boven het dak, maar later zijn dichtgemaakt. Boven de dorsvloer zijn losse balken over de gebintplaten gelegd voor extra opslagruimte. Aan de binnenzijde van het dak is onder de dakpannen riet aangebracht ter isolatie. De vloer in de schuur, met uitzondering van die ter hoogte van de dorsvloer, is recent verwijderd, maar bestond vermoedelijk uit een betonvloer.

Plattegrond met oorspronkelijke functies van de schuur.

Zicht vanuit de dorsvloer naar de deuren in achtergevel.

Nokstijlspant dat het dak draagt.

Zicht richting deuren in voorgevel.

Nokstijlspant met daarachter de betonnen ventilatiekanalen.

Telmerk II in het tweede spant.

Telmerk III in het derde spant.

Binnenblad van cementsteen.

Binnenblad van rode baksteen.

Binnenspouwblad van rode baksteen in kruisverband.

Zicht vanuit dorsvloer op de paardenstallen.

Veestallen gezien richting het zuidoosten.

Oorspronkelijk de merriebox.

Veestallen gezien richting het noordwesten.

Veestallen gezien richting het noordoosten.

Tasruimte gezien richting het noordwesten.

Dorsvloer met rechts de tasruimte.

De hooizolder boven de veestallen.

De betonnen ventilatiekanalen.

In het tussenlid bevond zich de koeienstal. Dit was een grupstal. De grup en voergoot is nog aanwezig. De vloer in de stal is een betonvloer, met uitzondering van het gedeelte waar de koeien stonden; hier ligt een klinkervloer. De bovenste helft van de gecementeerde muren is wit geverfd. De ventilatieopeningen van de betonnen stalvensters zijn later dichtgemaakt. In het noordelijke deel van het tussenlid bevindt zich een gang met toegang naar het woongedeelte van de boerderij. Ook was hier tijdens de bouw een wc en een koelbak (om de melk te koelen) aangebracht. De wc is, weliswaar vernieuwd, nog aanwezig, de koelbak is verwijderd. De vloer-, wand- en plafondafwerking van deze gang is in de tweede helft van de twintigste eeuw gewijzigd. Ook in het tussenlid is een betonnen verdiepingvloer met bekistingsafdruk aangebracht. De vloer wordt gedragen door

een betonnen balk in de lengterichting van het tussenlid, ondersteund door drie cilindervormige betonnen kolommen. De verdieping van het tussenlid functioneerde oorspronkelijk als graanzolder. Het dak wordt gedragen door twee nokstijlspanten met spanttussenbalk en kreupele stijlen met daarover gordingen en houten dakbeschot. De spantonderdelen worden onderling met elkaar verbonden door middel van ijzeren bouten en moeren. In de spanten zijn de gegutste telmerken I en II aangebracht. Ook in het tussenlid bevindt zich een oorspronkelijk betonnen ventilatiekanaal, dat vanuit de stal via het dak naar buiten leidt.

Koeienstal in tussenlid gezien richting het woongedeelte.

Koeienstal in tussenlid gezien richting de schuur.

Zolder boven tussenlid, oorspronkelijk de graanzolder.

Gang tussen stal en woonhuis.

Toilet op oorspronkelijke locatie.

Zolder boven tussenlid, oorspronkelijk de graanzolder.

Telmerk I in spant boven het tussenlid.

Telmerken II in spant boven het tussenlid.

Waardering

Deze waardering is opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria voor de bouwkunst van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

De waardering heeft betrekking op de schuur en tussenlid van de kop-hals-rompboerderij aan Moerstraatseweg 43.

Cultuurhistorische waarden

Moerstraatseweg 43 is cultuurhistorisch van belang als uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van het dorp Moerstraten. De boerderij is tevens van cultuurhistorische waarde als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van boerderijen in het interbellum en de wederopbouwperiode. Daarnaast bezit de boerderij cultuurhistorische waarde vanuit de typologie als vroeg voorbeeld van een kop-hals-romp boerderij.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De boerderij bezit architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een kop-hals-romp boerderij en als voorbeeld van een wederopbouwschuur met tussenlid in traditionele architectuur met kenmerken als metselwerkgevels, sobere detaillering (rollagen, bovenlichten met dubbel andreaskruis, hoekgehengen, betonnen duimstenen), betonvensters, en houten spanten. Ook zijn de schuur en het tussenlid vanwege de toegepaste nieuwe technieken bouwhistorisch waardevol.

Situationele en ensemblewaarden

De boerderij is van enige situationele waarde vanwege de ligging aan de kruising van het historische lint de Moerstraatseweg met de Laagweg.

Gaafheid en herkenbaarheid

De hoofdvorm van het object is volledig herkenbaar gebleven. De metselwerk gevels en de gevelopeningen van de schuur en het tussenlid zijn zeer gaaf bewaard gebleven. Slechts enkele deuren en een venster zijn later vernieuwd en één deur is dichtgemetseld. Ook de dakbedekking is nog oorspronkelijk. Wel zijn op het dak de ventilatiekanalen verwijderd.

Ook het interieur kent een hoge mate van gaafheid. Zowel de traditionele houten constructie als de moderne betonelementen zijn gaaf bewaard gebleven. Ook is de oorspronkelijke functie nog goed herkenbaar door de indeling in stallen, voederruimte, dorsvloer, tasruimte en hooizolder.

Zeldzaamheid

Moerstraatseweg 43 kent als vroeg voorbeeld van de kop-hals-romp typologie met een wederopbouwschuur een hoge zeldzaamheid op regionaal niveau. Daarnaast kent de boerderij vanwege de cultuurhistorische waarden in relatie tot de architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarden, en de hoge gaafheid een zeldzaamheid op lokaal niveau.